

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทปริศนาคำทาย

จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาแล้ว นำมาจำแนกตามลักษณะของคำตอบแล้วในบทที่ 3 จึง ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยได้รับความร่วมมือจากผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญในหลาย ๆ ฝ่าย โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้นำเสนอในขอบเขตของการทำวิจัยแล้วว่า จะขอวิเคราะห์เน้นหนักในด้านภาษา ที่มีบทบาทต่อชาวอีสาน โดยวิเคราะห์จากข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมมา ซึ่งในการวิเคราะห์ในด้านภาษา จากข้อมูลปริศนาคำทายนั้น นอกเหนือจากการได้พบวิธีการดำเนินชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ซึ่งข้อมูลนั้นเปรียบเสมือนกระจกเงาที่คอยสะท้อนภาพต่างๆ ให้ปรากฏชัดเจนเป็นอย่างดีแล้ว ยังสามารถทำให้มองเห็นในด้านภาษา ที่ปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทาย ที่มีอิทธิพลบ่งบอกให้เห็นถึงขบวนการทางภาษาของชาวอีสาน ในที่นี้ผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการวิเคราะห์ในด้านภาษาไว้ดังนี้.

1. วิเคราะห์กลวิธีในด้านเสียง

- 1.1 การใช้เสียงสระที่แตกต่างกันไป
- 1.2 การใช้เสียงพยัญชนะที่แตกต่างกันไป

2. วิเคราะห์กลวิธีในด้านคำ

- 2.1 การใช้คำที่มีสระคล้องจองกัน
- 2.2 การใช้คำที่มีพยัญชนะคล้องจองกัน

- 2.3 การใช้คำเปรียบเทียบ
- 2.4 การใช้คำซ้ำ
- 2.5 การใช้คำคู่
- 2.6 การใช้คำกร่อน
- 2.7 การใช้คำให้เห็นภาพพจน์
- 2.8 การใช้คำอุทานเสริมบท
- 2.9 การใช้กลคำ

3. วิเคราะห์กลวิธีในด้านกลุ่มคำและวลี

- 3.1 กลุ่มคำที่ตีความหมายซับซ้อน
- 3.2 กลุ่มคำที่มีความหมายหลายทาง
- 3.3 กลุ่มคำที่มีความหมายสองแง่สองมุม
- 3.4 กลุ่มคำที่สัมพันธ์คล้องจองกัน
- 3.5 กลุ่มคำที่ใช้สำนวนเปรียบเทียบ
- 3.6 กลุ่มคำที่แสดงไหวพริบ
- 3.7 กลุ่มคำที่แสดงถึงรูปแบบของคำประพันธ์
- 3.8 กลุ่มคำซ้ำ
- 3.9 กลุ่มคำที่ทำให้มองเห็นภาพพจน์

5. วิเคราะห์ประโยค

- 4.1 ลักษณะการใช้ประโยคที่สมบูรณ์
- 4.2 ลักษณะการใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์
- 4.3 ลักษณะการเรียงคำในประโยค

1 . กลวิธีด้านเสียง

ในข้อมูลปริณาคำทายที่มีปรากฏในเรื่องของเสียงนั้น มีให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องของ เสียงสระ เสียงพยัญชนะ ดังจะขอแจกแจงดังนี้

1.1 การใช้เสียงสระที่แตกต่างกัน

เสียงสระนั้นถือกันตามหลักภาษาศาสตร์ว่าเป็นเสียงแท้ ที่ใช้ขึ้นเป็นอวัยวะสำคัญในการออกเสียง โดยแบ่งเสียงสระออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1.1 สระแท้ มี 18 เสียง

- สระแท้ฐานเดียว มี 8 เสียง คือ อะ อา อิ อี อุ ู
อึ อึ
- สระแท้สองฐาน มี 10 เสียง คือ เอะ เอ แอะ แอ เออะ
เออ โอะ โอ เอาะ ออ

1.1.2 สระประสม มี 6 เสียง คือ เอียะ เอีย เอือะ เอือ อัวะ อัว

1.1.3 สระเกิน มี 8 เสียง คือ อำ ไอ โอ เอา ฤ ฎา ภ ภา

ในข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นจะมีการใช้เสียงสระที่ต่างไปจากเสียงสระที่ใช้ในภาษาไทย ซึ่งถือว่าเป็นเสียงที่แตกต่างไป เช่น

ปริศนา : ต้นท่อนวาย ใบท่อนกระดัง (บัวหลวง)
 คำว่า เท่า ในปริศนาใช้ว่า ท่อ
 สระที่แตกต่าง จากสระ เอา เป็น ออ

ปริศนา : โตอยู่ในนา ตาอยู่ใต้เขา (วัว - ควาย)
 คำว่า ตัว ในปริศนาใช้ว่า โต
 สระที่แตกต่าง จากสระ อัว เป็น โอ

นั้ย่อแสดงให้ เห็นว่าเสียงในสระภาคอีสานนั้นแตกต่างไปจากเสียงสระในภาษาไทยดังตัวอย่างที่แสดงให้ เห็น

1.2 การใช้เสียงพยัญชนะที่แตกต่างไปจากเดิม

เสียงพยัญชนะในภาษาไทย ในภาษาไทยแบ่งโดยยัติฐานที่เกิดของเสียงพยัญชนะได้ 5 วรรค แต่ในข้อมูลปริศนาคำทายจะพบว่ามีการใช้เสียงพยัญชนะที่แตกต่างไปจากภาษาไทย ดังนี้.

ปริศนา : ข้างนอกบวชชี ข้างในบวชพระ (ไช้)
 คำว่า ชี มาจากคำว่า ชี

ปริศนา : อีหยังปาดไปท่ไฮนา ปาดมาท่เก๋นเล้า (แห)
 คำว่า ไฮ มาจากคำว่า ไร่

จากข้อมูลแสดงให้ เห็นว่าภาคอีสานจะมีการใช้เสียงพยัญชนะที่แตกต่างไปจากภาษาไทยตามปกติ ดังที่แสดงให้ เห็นแล้วข้างต้น

2. กลวิธีด้านคำ

" คำ " หมายถึงเสียงที่เปล่งออกมาอาจจะมากกว่าครึ่งหนึ่งแต่มีความหมายในตัวเอง ซึ่งจากข้อมูลที่ผู้วิจัยที่ได้เก็บรวบรวมมาพบลักษณะของคำภาษาอีสาน ดังนี้.

2.1 การใช้คำที่มีสระคล้องจองกัน

คำที่คล้องจองกันเรียกว่า สัมผัส ในข้อมูลปริศนาคำทายจะใช้คำ
ที่ประสมด้วยสระตัวเดียวกัน และหากมีตัวสะกดจะสะกดด้วยมาตรา แม่ ก. กา
เดียวกัน เช่น

ปรีคณา : อีหยังผิวการชาวผ่อง ในท้องมิไล่ ซี้มูกย่อยไหล ปลาย
 สดแดงแจ๋ (เกียนไซ)

คำว่า ผ่อง สัมผัสสระกับ ทอง
 คำว่า ไฉ่ สัมผัสสระกับ ไหล

ปริศนา : เผ่าสองเผ่า บังเล่าบ่เห็นกัน (ใบหู)

คำว่า เผ่า สัมผัสสระกับ เล่า

ปริศนา : สกุเต็มดิน เก็บกินได้ (แดด)

คำว่า ดิน สัมผัสสระกับ กิน

จากการใช้คำที่ส่งสัมผัสสระนั่นเอง ทำให้เห็นว่า ชาวอีสานมีไหวพริบ และทักษะในการใช้ภาษาอย่างสละสลวยโดยมีการใช้คำที่คล้องจองกันมาแล้วในอดีต

2.2 คำที่มีพยัญชนะคล้องจองกัน

เป็นกลุ่มคำที่มีพยัญชนะคล้องจองกัน เรียกว่า สัมผัสพยัญชนะ เพื่อความไพเราะนับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการใช้คำ เช่น

ปริศนา : โตอยู่ในนา ตาอยู่ใต้เขา (วัว - ควาย)

คำว่า โต สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า ตา

ปริศนา : ปลาหลดไช ปลาไหลซอน ปลาหลดออกก่อน ปลาไหลตามหลัง (คนเย็บผ้า)

คำว่า ไช สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า ซอน

ปริศนา : ต่ำต่อมือ มีข้อสุตา

คำว่า ต่ำ สัมผัสพยัญชนะกับคำว่า ต่อ

2.3 การใช้คำเปรียบเทียบ

เป็นการใช้คำเปรียบเทียบที่ทำให้มองเห็นภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นศิลปะการใช้ภาษาในด้านการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบของชาวอีสาน เช่น.

ปริศนา : บัดไปท่อนไสนา บัดมาท่อนเล้า (หว่านแห)

คำว่า ไสนา (ไรนา) เปรียบเทียบกับคำว่า ท่อนเล้า

ปริศนา : ต้นท่อนหวาย ใบท่อนกระดัง (บัวหลวง)

คำว่า ต้น เปรียบเทียบกับคำว่า หวาย

คำว่า ใบ เปรียบเทียบกับคำว่า กระดัง

2.4 การใช้คำซ้ำ

ลักษณะคำซ้ำ คือ คำที่ใช้พยัญชนะ สระ และ สกด ตัวเดียวกัน คำประเภทนี้มีปรากฏ ในข้อมูลมากที่สุดของจำนวนข้อมูลทั้งหมด และลักษณะการใช้คำซ้ำเพื่อศิลปะของการใช้ภาษาที่สละสลวยทั้งสิ้น ดังขอยกตัวอย่างดังนี้

ปริศนา : กาสามตัว ขึ้นดอยสามม่อน ตัวขึ้นก่อนลงลุน (การนั่งข้าว)

คำว่า สามตัว ซ้ำกับคำว่า สามม่อน

ปริศนา : ห้อยอยู่หลักดักกะเต็ม บดักกะเต็ม

คำว่า ดักกะเต็ม ซ้ำกับคำว่า ดักกะเต็ม

ปริศนา : ยามใช้เอาทิม ยามบ่ใช้เอาไว้เทิงหั่ว (สมอเรือ)

คำว่า ยามใช้ ซ้ำกับคำว่า ยามบ่

2.5 การใช้คำคู่

คำคู่คือคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน ซึ่งในข้อมูลมีปรากฏการใช้ในลักษณะนี้อยู่บ้าง เช่น

ปริศนา : สี สาย ยาน โตง เตง ทางนอกห้องเพลง ช่างในให้ (กล่อม
เด็กในเปล)

คำว่า สี กับ สาย เป็นคำคู่ ขึ้นต้นด้วยอักษร"ส"เหมือนกัน
คำว่า โตง กับ เเตง เป็นคำคู่ ขึ้นต้นด้วยอักษร"ต"เหมือนกัน

ปริศนา : หม้อดำ จุ่มดิน (ชี้ควาย)

คำว่า ดำ กับ ดิน เป็นคำคู่ ขึ้นต้นด้วยอักษร"ด"เหมือนกัน

2.6 การใช้คำกร่อน

คำกร่อน คือ คำที่ย่อมาจากคำเต็มเพื่อให้กระชับรัด และไม่
เยิ่นเย้อ ซึ่งมีปรากฏในข้อมูลเพียงเล็กน้อยทำให้มองเห็นศิลปะของการใช้ลักษณะ
คำกร่อนของชาวอีสาน เช่น

ปริศนา : มิแต่ต้น บมิผล บมิใบ มีกิ่งอยู่ปลาย มีสายระโยงระยาง
(เสาวไฟฟ้า)

คำว่า ระโยงระยาง เป็นคำกร่อน

ปริศนา : อีหยัง มนมะลู่ทู่ ทางโคนมีหาง (เขาควาย)

คำว่า มะลู่ทู่ เป็นคำกร่อน

2.7 การใช้คำให้เห็นภาพพจน์

การใช้คำให้เห็นภาพพจน์ เป็นศิลปะการใช้ภาษาที่สำคัญที่ทำให้เห็นว่า ชาวอีสานมีศิลปะในการใช้คำประเภทที่ทำให้มองเห็นภาพได้เป็นอย่างดีดังปรากฏใน ข้อมูลปริศนาคำทายดังนี้เช่น.

ปริศนา : อีหยัง แต่่น้อยๆ มันแน่นมันหนา ใหญ่ขึ้นมามันล้นโกกโลก
(มะขาม)

คำที่เห็นภาพพจน์ คือคำว่า โกกโลก

ปริศนา : แม่นหยัง กอหัวท้องป่อง (สุ่ม)

คำที่เห็นภาพพจน์ คือคำว่า ป่อง

ปริศนา : โจ๊ะโล๊ะ เหมือนคอม้า ไปคลำบั้นฮอย (เรือ)

คำที่เห็นภาพพจน์ คือคำว่า โจ๊ะโล๊ะ

2.8 การใช้คำอุทานเสริมบท

คำอุทานเสริมบท หมายถึง คำที่ช่วยเสริมคำ เพื่อให้เกิดความ สละสลวยและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งมีปรากฏในข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา ดังตัวอย่างดังนี้.

ปริศนา : อีหยัง สิ้นซู่หลู่ แปรคอก (ไห)

คำอุทานเสริมบท คือ ซู่หลู่ เสริมคำว่า สิ้น

ปริศนา : อีหยัง ก้องจ้อง มีแซ้ว (เคียว)

คำอุทานเสริมบท คือคำว่า ก้องจ้อง เสริมคำว่า แซ้ว

2.9 การใช้กลคำ

ลักษณะของ " กลคำ " หมายถึง ลักษณะการใช้คำพลิกแพลงอาจจะ ซ่อนคำ เล่นคำ ในที่มีปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทายที่รวบรวมมาได้เป็นลักษณะการใช้คำที่กลับกัน ภายในปริศนาเดียว แสดงให้เห็นว่ามีการจงใจเล่นกลคำ เพื่อให้มองเห็นศิลปะของการใช้คำในลักษณะนี้ของชาวอีสานดังตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : ตานุกข้างชี้ อย่าเว้าชี้ข้าง (มะเฟือง)

กลคำที่ปรากฏ คือคำว่า ข้างชี้ กลับคำเป็นคำว่า ชี้ข้าง

3. กลวิธี เกี่ยวกับกลุ่มคำและวลี

ลักษณะของการใช้คำที่ปรากฏในปริศนาคำทายนั้นเปี่ยมไปด้วยการใช้ศิลปะในทางภาษาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของคำเพียงอย่างเดียว กลุ่มคำต่าง ๆ ที่มีปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทาย เป็นกลุ่มคำที่แสดงศิลปะทางภาษาของชาวอีสานอย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยขอจำแนกประเภทของลักษณะกลุ่มคำที่มีปรากฏในข้อมูลดังนี้.

3.1 กลุ่มคำที่ตีความหมายซับซ้อน

กลุ่มคำที่สามารถตีความหมายซับซ้อนนั้นจะซับซ้อนในตัวของข้อมูลปริศนา คำทาย โดยมีการตีความหมายอย่างซับซ้อน เป็นการแสดงไหวพริบในการใช้ภาษา ของชาวอีสานเช่น.

ปริศนา : สีสี่หยั่ง มดมักกิน (สีนํ้าตาล)

กลุ่มคำแรก : เป็นเรื่องเกี่ยวกับสี

กลุ่มคำหลัง : กล่าวถึงสิ่งที่มดชอบ คือ นํ้าตาล

ซึ่งกลุ่มคำทั้ง 2 คำ ต่างประเภทกัน ทำให้เกิดความซับซ้อนในทางความคิดที่จะหาคำตอบได้

ปริศนา : สีว่านกก่อบ่แม่นนก สีว่ากา ก่อบ่แม่นกา บินมาได้เขา (หุควาย)

กลุ่มคำแรก : กล่าวถึงสัตว์

กลุ่มคำที่สอง: กล่าวถึงสัตว์ เช่นกัน

กลุ่มคำที่สาม: กล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ

กลุ่มคำที่ 1 และ 2 เป็นกลุ่มคำประเภทเดียวกัน ส่วนกลุ่มคำที่ 3 เป็นกลุ่มคำคนละประเภท ดังนั้นทำให้เกิดความซับซ้อนในกระบวนการคิดในการหาคำตอบ

3.2 กลุ่มคำที่มีความหมายหลายทาง

กลุ่มคำประเภทนี้เป็นกลุ่มคำที่สามารถแปลความ หรือตีความหมายได้หลายทางจากกลุ่มคำที่ปรากฏในปริศนา ได้หลายประการ แล้วเชื่อมโยงมาเป็นคำตอบของปริศนา นับเป็นศิลปะในการใช้ภาษาของชาวอีสานอีกวิธีหนึ่ง ดังปรากฏตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : อีหยั่ง อยู่หลังประตู เบ้งดูเพราะดี (กลอน)

กลุ่มคำแรก คือ อยู่หลังประตู หมายถึง กลอน (กลอนประตู)

กลุ่มคำที่สอง คือ เบ้งดูเพราะดี หมายถึง กลอน (คำประพันธ์)

กลุ่มคำทั้งสองกลุ่มคำ แปลความหมายไปคนละอย่าง แต่ก็ เป็นทางนำไปสู่เป้าหมายคือคำตอบ เพราะทั้งสองกลุ่มคำ ต้อง คำตอบว่า " กลอน " ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มคำที่มุ่งให้ สามารถแปลความหมายได้หลายทาง

3.3 กลุ่มคำที่มีความหมายสองแง่มุม

กลุ่มคำประเภทสองแง่มุม เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายให้คิดได้สองทาง ทั้งทางบวกและทางลบ ดังตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : อีหยั่งนั่งยอง ๆ สองมือเขย่า เข้าบ่เข้าเอามือคลำดู
(หินลับมีด)

จากคำถามอาจทำให้ผู้ฟังตีความหมายได้ 2 ทางทั้งบวกและลบ

ปริศนา : อีหยัง รี ๗ท๋อไบพลู ตัดกลางมีฮู ตัดกลางมีชน (หูควาย)

จากคำถามทำให้สามารถตีความหมายไปในทางลบได้

3.4 กลุ่มคำที่มีความหมายคล้องจองกัน

กลุ่มคำประเภทนี้เป็นกลุ่มคำที่ใช้คำสัมผัสคล้องจองกันเป็นวรรคๆ ไป ซึ่งการสัมผัสคล้องจองกันส่วนใหญ่จะเป็นคำคล้องจองกันในเรื่องของสระที่คล้องจองกัน ดังมีปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทายดังนี้.

ปริศนา : ยามเมื่อวันอัมลुकยีน ยามเมื่อคืนอัมลुकนัง (บันได)

กลุ่มคำแรก และ หลัง เป็นกลุ่มคำที่มีความคล้องจองกัน

ปริศนา : ตัวน้อยๆ เอาเชือกห้อยยาววา (เข็มเย็บผ้า)

กลุ่มคำแรก และ กลุ่มคำหลัง เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายคล้องจองกัน

ปริศนา : อีหยัง สูงเทียมเมฆ ได้กเดกตูกติด หนวดเคราลูกเล็ก
ตูกติดโดกเดก (ต้นเสา)

กลุ่มคำแรก และกลุ่มคำที่สองเป็นกลุ่มคำที่คล้องจองกัน

3.5 กลุ่มคำที่ใช้สำนวนเปรียบเทียบ

กลุ่มคำประเภทนี้เป็นกลุ่มคำที่มีความประสงค์ ในการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในทางภาษาของชาวอีสาน ดังปรากฏดังนี้.

ปริศนา : โต้นท้อชา ไบวาเดียว (กล้วย)

เป็นการเปรียบเทียบ โต้น ว่าคือ ชา

ปริศนา : โต้นท้อลำห้วย ไบท้อดินช้าง (ไบบัว)

เป็นการเปรียบเทียบ โต้น ว่าขนาดเท่า ลำห้วย
ไบ ว่าขนาดเท่า เท้าช้าง

3.6 กลุ่มคำที่แสดงไหวพริบ

กลุ่มคำประเภทนี้เป็นกลุ่มคำที่แสดงถึงศิลปะ ในทางภาษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงให้เห็นไหวพริบทางการใช้ภาษา โดยการนำเอาไหวพริบ มาเป็นปริศนาคำทายดังปรากฏตัวอย่าง เช่น .

ปริศนา : ลิงขึ้นโต้นไม้ เอ็ดจิงใดลิลง (ลบสระอิ)

เป็นกลุ่มคำที่แสดงไหวพริบในการตั้งคำถาม เกี่ยวกับไหวพริบทางการใช้ภาษา โดยนำเอาเอ็ดจิงใดลิลงเกี่ยวกับเรื่องหนึ่ง คือ ลิงขึ้นต้นไม้มาเป็นโจทย์

ปริศนา : เจ็กแฮ็ดจังได ลีจน (ลบสระ อี)

เป็นกลุ่มคำที่แสดงไวยากรณ์ในทางภาษาว่า **เจ็ก คือ จิน**
ใช้ไวยากรณ์ ในทางภาษาคือ การลบสระ อี ทำให้คำมีความ
หมายความว่า **จน** ได้

ปริศนา : ลีอียัง ผู้เฒ่ามากที่สุด (ลีเสียด)

เป็นการใช้ไวยากรณ์ทางภาษาในกลุ่มคำนี้ กลุ่มคำแรกกล่าว
ถึง **ลี** จึงทำให้ผู้ตอบคิดถึง **ลี** กลุ่มคำหลังถามถึงสิ่งที่คนแก่ชอบ
ผู้ตอบก็ต้องคิดถึงสิ่งที่กลุ่มคำแรกกล่าวถึงคือ **ลี** แต่ไม่ได้หมายถึง
ถึงพืชที่เรียกว่า **ลีเสียด**

3.7 กลุ่มคำที่แสดงการแต่งคำประพันธ์

กลุ่มคำประเภทนี้เป็นกลุ่มคำที่ปรากฏเพียง ปริศนาเดียว เป็นกลุ่มคำที่
ผู้วิจัยเห็นว่าแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานในการแต่งคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง นับเป็น
ข้อมูลที่เป็นหลักฐานให้เห็นรูปแบบของการแต่งคำประพันธ์ของชาวอีสาน แม้จะ
สามารถจัดเข้าอยู่ในประเภทใด ของลักษณะคำประพันธ์ก็ตาม แต่ก็ทำให้เห็นแนว
ทางในการแต่งคำประพันธ์ของชาวอีสาน ดังตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : ผักอันหนึ่งอยู่หนอง

(ผักเป็ด)

ผักอันสามอยู่ป่าช้า

(ผักเลี่ยนผี)

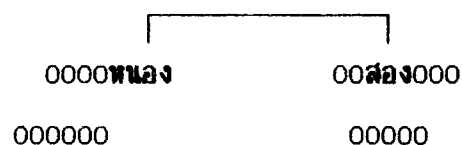
ผักอันสองอยู่กะวัด

(ผักกระถิน)

ผักอันสี่อยู่นา

(ผักคราด)

เป็นกลุ่มคำปริศนาที่แสดงรูปแบบของคำประพันธ์ อย่างมีแบบ
แผน แม้ว่าจะไม่มีรูปแบบที่แน่นอนก็ตาม

3.8 กลุ่มคำซ้ำ

กลุ่มคำซ้ำที่มีปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทาย ที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา
แล้วเป็นลักษณะกลุ่มคำที่ซ้ำ ๆ กัน ทั้งกลุ่มคำ ดังตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : ปลาหลดไซ ปลาไหลซอน ปลาหลดออกก่อน ปลาไหลตามหลัง
(คนเย็บผ้า)

กลุ่มคำที่เป็นกลุ่มคำซ้ำคือ ปลาหลด และ ปลาไหล

ปริศนา : ไก่แม่ดำบินเข้า ไก่แม่ขาวบินออก (ขวาน)

กลุ่มคำที่เป็นคำซ้ำคือ คำว่า ไก่แม่

ปริศนา : ห้อยอยู่หลักตักกะเต็ม บ่ตักกะเต็ม (มะพร้าว)

กลุ่มคำซ้ำคือ คำว่า ตักกะเต็ม

3.9 กลุ่มคำที่มองเห็นภาพพจน์

เป็นลักษณะของกลุ่มคำที่สามารถทำให้มองเห็นภาพทันที เมื่อกล่าวถึง เช่นเดียวกับคำที่มองเห็นภาพพจน์ แต่ในประเภทนี้เป็นกลุ่มคำ ไม่ใช่เพียงคำ ดังตัวอย่างเช่น.

ปริศนา : ดินมัน ออยยาว (ล้อเกวียน)

เป็นกลุ่มคำ ทั้งหมดที่ทำให้มองเห็นภาพทันที ว่าต้องมีลักษณะ
กลม และ เม่นจนเป็นรอย ยาว

ปริศนา : อีหยัง เป็ดปั๊ป ไล่ปั๊ป บิดปั๊ป เดินปั๊ป (พระนิเทศาตร)

เป็นกลุ่มคำที่มองเห็นภาพอาการที่เกิดขึ้นทันที

4. กลวิธี เกี่ยวกับประโยค

ประโยคหมายถึงกลุ่มคำที่ประกอบไปด้วย ภาคประธาน และภาคแสดง เป็นหลัก จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ปรากฏในลักษณะของประโยคนั้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะประโยคที่สมบูรณ์ และ ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ โดยจะขอแสดงให้เห็นตามลักษณะข้อมูลดังนี้.

4.1 ลักษณะประโยคที่สมบูรณ์

ลักษณะกลุ่มคำเช่นนี้หมายถึง กลุ่มคำที่มีองค์ประกอบของประโยคอย่างสมบูรณ์ คือ มีทั้งภาคประธาน และภาคแสดง เช่น.

ปริศนา : อีหน้อย กินหญ้าอ่อมโพน (กรรไกรตัดผม)

ภาคประธาน : อีหน้อย

ภาคแสดง : กินหญ้าอ่อมโพน

4.2 ลักษณะประโยคที่ไม่สมบูรณ์

ลักษณะกลุ่มคำเช่นนี้หมายถึงกลุ่มคำที่มีได้มีองค์ประกอบของประโยคที่สมบูรณ์ คือไม่ครบถ้วนทั้งภาคประธาน และ ภาคแสดง โดยอาจจะขาดภาคใดภาคหนึ่ง ซึ่งที่ปรากฏในข้อมูลส่วนใหญ่จะขาดภาคประธาน โดยถือว่า ละไว้ในฐานที่เข้าใจกันเอง เช่น .

ปริศนา : อุ่มลุ่ม ตกขมบ่อผ่าน (ถังตักน้ำ)

ภาคประธาน : ไม่มี

ภาคแสดง : อุ่มลุ่ม ตกขมบ่อผ่าน

4.3 ลักษณะการเรียงคำในประโยค

นอกจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา ได้แสดงลักษณะของประโยคทั้งสมบูรณ์ และ ไม่สมบูรณ์แล้วนั้น ยังทำให้มองเห็นลักษณะการเรียงคำในประโยคอีกด้วย โดยมีปรากฏในเรื่องการเรียงคำในประโยคของชาวอีสาน ที่ไม่เป็นไปตามลักษณะของไวยากรณ์ไทย ในภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งในภาษาไทยมาตรฐานมีการเรียงคำขยายที่เป็นจำนวนนับไว้หน้าคำนาม แต่ในข้อมูลปรากฏการใช้คำขยายอยู่หลังคำนามที่ถูกขยาย เช่น .

ปริศนา : สองตาจ้อง อีกริมประคอง มือสองแยงดู (คนสนเข็ม)

คำว่า มือสอง ถ้าเป็นภาษาไทยมาตรฐานจะใช้คำว่า สองมือ
ซึ่งเป็นข้อแตกต่าง ในการเรียงคำในประโยคของชาวอีสาน

วิเคราะห์

บทบาทปริศนาคำทาย

ต่อ

สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตชาวอีสาน

ในทางคติชนวิทยาถือว่าข้อมูลทางคติชน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลประเภท มุขปาฐะ อมุขปาฐะหรือ แบบผสม ก็ตาม จะเป็นแนวทางในการศึกษาถึงสภาพ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากสิ่ง ที่ถูกบันทึก จารึกไว้ในข้อมูลนั้น ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่บังเกิดในวิถีการดำเนินชีวิต ของ กลุ่มชนกลุ่มนั้น ๆ ฉะนั้นตามที่มีผู้กล่าวว่า ข้อมูลทางคติชนเปรียบเสมือนกระจกเงา ที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่พร้อมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนนั้น ๆ ย่อมถูกต้อง แล้ว

แม้ว่าผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการวิจัยไว้เบื้องต้นว่า จะวิเคราะห์เพียง บทบาททางด้านภาษาเท่านั้นก็ตามที แต่จากข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้แล้วนั้นปรากฏชัด เจนถึงสภาพความเป็นอยู่ และวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนชาวอีสานอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนวทางในการวิเคราะห์ในด้านนี้ไว้ด้วยพอสังเขป

จากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมดทำให้กลุ่มคณะผู้วิจัยได้มองเห็นทางด้าน สภาพความเป็นอยู่ และ วิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนชาวอีสานดังนี้

1. อาชีพ
2. เศรษฐกิจ
3. ลักษณะบ้านเรือน

4. การสาธารณูปโภค
5. ด้านสันตินาการ
6. การดำเนินชีวิต

สภาพความเป็นอยู่

จากข้อมูลปริณาคำทาย ที่ปรากฏนอกเหนือจากการวิเคราะห์ในด้านภาษาแล้ว ยังเป็นกระจกที่สะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี จะปรากฏอย่างเด่นชัดว่าปริณาคำทายนอกจากจะมีอิทธิพลในด้านภาษาแล้วยังมีอิทธิพลในด้านสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสานอีกด้วย สังคมชาวอีสานเป็นสังคมที่เรียบง่าย ไม่พิธีพินัย หรือมีกฎเกณฑ์ทางสังคมมากมายนัก ดังข้อจำแจ้งให้เห็นเด่นชัดจากข้อมูลดังนี้.

1. ด้านอาชีพ

อาชีพชาวอีสานที่มีปรากฏในข้อมูล ปรากฏว่าชาวอีสานส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนา ทำสวนไม้ผล และ สวนครัว เลี้ยงสัตว์ ประมง และรับจ้าง โดยขอเสนอให้เห็นตามที่ปรากฏหลักฐานในข้อมูลดังนี้.

ปริณาคำ : อีหยัง ไรทอโบพลู ตัดกลางมีฮู ช้างเทิงมีขน (หูควาย)

จากข้อมูลมีการนำเอา สัตว์ที่ใช้ในการทำนา มาเล่นปริณาย่อมแสดงว่าชาวอีสานต้องมี อาชีพทำนา เป็นอาชีพหนึ่ง จึงสามารถนำเอาสัตว์ที่เห็นมาเล่นทายปริณาคำ

ปริศนา : หลักสองหลัก ไพ่ห้าสองจาม (ไก่)

จากข้อมูลที่ยกมา เป็นการนำเอาสัตว์เลี้ยงคือ ไก่ มาเล่น
ทายปริศนากันย่อมแสดงให้เห็นว่า ชาวอีสานมี อาชีพเลี้ยงสัตว์
โดยในที่นี้เป็นการเลี้ยงไก่

ปริศนา : อีหยัง ต้นท้อชา ใบวาเดียว (กล้วย)

จากข้อมูลเป็นการนำเอา พืชสวน มาเล่นทายปริศนากัน
ย่อมแสดงว่าชาวอีสานมี อาชีพทำสวนกัน ซึ่งในที่นี้ทำสวน
กล้วยจึงสามารถนำเอาพืชสวนที่ใกล้เคียงคือ กล้วย มาเล่นทาย
ปริศนา

ปริศนา : ต้นท้อเฮือ ใบห่อเกลือบ่อมิด (มะขาม)

จากข้อมูลปริศนา มีการนำเอาพืชสวนมาเล่นทายปริศนา ซึ่ง
ย่อมแสดงว่าชาวอีสานมี อาชีพทำสวน ซึ่งในที่นี้คือ ทำสวน
มะขาม จึงนำเอาพืชที่เห็นมาเล่นทายปริศนา

ปริศนา : แช่วักากซาก อุดากหล่มแขน (สุ่ม)

จากข้อมูลปริศนาก็ยกมามีการนำเอา สุ่ม ซึ่งเป็นเครื่องมือ
ในการจับปลาเล่นทายปริศนากัน ย่อมแสดงว่าชาวอีสานมี
อาชีพประมง คือการจับปลาจึงสามารถนำเอาอุปกรณ์ในการ
จับปลาเล่นทายได้

ปริศนา : ย่างก่อผอมโซ อพิธ มีพื้นสองชี (จอบกุ่ม)

จากข้อมูล มีการนำเอาจอบ ที่เป็นเครื่องมือในการขุดดิน มาเล่นปริศนากัน และการนำเอาเครื่องมือขุดดินมาเล่น ย่อม แสดงว่าชาวอีสานก็อาจจะต้องใช้เครื่องมือในการขุดดิน มาหา ประโยชน์ ในการหาเงินได้ด้วย อาชีพรับจ้าง โดยการนำเอา เครื่องมือขุดดินมารับจ้างขุดดินนั่นเอง

ปริศนา : อี้น้อย ๆ คือแพแดงพาดบำ เล่นใบคา เอียนหัน เอียนปี (เครื่องหีบฝ้าย)

จากข้อมูลนำเอาเครื่องหีบฝ้ายมาเล่นทาย แสดงว่าต้องมี อาชีพทอผ้า จึงสามารถนำเอาอุปกรณ์ที่ใช้มาเล่นทายกัน

2 ด้านเศรษฐกิจ

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นั้น ปรากฏให้เห็นในด้านเศรษฐกิจ ของชาวอีสาน จากการที่ชาวอีสานมีการกินอยู่ง่าย ๆ เรียบง่ายไม่มีพิธีรีตอง อาหาร การกินไม่ค่อยพิถีพิถัน ซึ่งก็สามารถชี้ให้เห็นในด้านเศรษฐกิจของชาวอีสาน ว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ดังจะขอยกข้อมูลมาเปรียบเทียบให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นดังนี้.

ปริศนา : ดอกอีหยั่ง คนบ่อมัก (ดอกเบี๋ย)

จากคำตอบในข้อมูลที่เอาเรื่องดอกเบี๋ย มาเล่นทายปริศนา กัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าชาวอีสาน รู้จัดดอกเบี๋ย รู้จักการกู้เงิน

การที่จะมีการกู้เงิน ก็ย่อมแสดงถึงสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ
จึงต้องมีการกู้ยืมเงินกัน จนทำให้มีการนำเอาผลพวงของการกู้
เงินมาเล่นทายปริศนากัน

ปริศนา : อีหยัง รุ่งจี๋ ๆ ซี้ใส่กระຈາด (โรงสี)

จากข้อมูลที่ยกมานี้ นอกจากจะทำให้เห็นสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำของชาวอีสาน ก็ยังทำให้เห็นระบบนายทุน ที่มีโรงสีคอยรับซื้อข้าวจากชาวบ้านมาสี ซึ่งนอกจากด้านเศรษฐกิจของชาวอีสานที่ค่อนข้างต่ำแล้ว ยังปรากฏลักษณะของนายทุนอยู่ด้วย

3. ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

ในข้อมูลปริศนาคำทายของชาวอีสาน ทำให้มองเห็นลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวอีสาน ว่าเป็นลักษณะบ้านใต้ถุนสูง มีหลังคาทรงสูง เป็นลักษณะจั่ว และมีชายคายื่นออกมา มีประตูอย่างแน่นหนา ทั้งนี้เพราะในข้อมูลมีการนำเอาลักษณะบ้านที่อาศัย มาเล่นทายปริศนา ดังจะขอยกตัวอย่างปริศนาให้เห็นดังนี้.

ปริศนา : ซ้ำตัด ซ้ำสูง ซ้ำต่อ ซ้ำสั้น (ชายคา)

จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ยกมานี้ เป็นการนำเอาลักษณะชายคาบ้านที่อยู่อาศัยมาเล่นทายปริศนากัน ด้วยความคุ้นเคย ทำให้มองเห็นลักษณะชายคาบ้านของชาวอีสาน

ปริศนา : ยามเมื่อเวนอ่มยีน ยามเมื่อคินอ่มนอน (บ้านโต)

จากข้อมูลเป็นการนำเอาลักษณะ บ้านโตบ้านของชาว
อีสานมาเล่นทายกันด้วยความคุ้นเคยต่อสิ่งที่พบเห็น ทำให้มอง
เห็นลักษณะบ้านของชาวอีสานว่าต้องมีลักษณะใต้ถุนสูง จึงต้อง
ใช้บันไดต่อขึ้นบ้านและลักษณะบันไดก็เป็นบันไดแบบไม่ถาวร ด้วย
ต้องการเอาไว้กับการบุกรุกของผู้แปลกหน้า

ปริศนา : อีหยัง อยู่หลังประตู ฝั่งคูเพราะดี (กลอน)

จากข้อมูลที่ปรากฏทำให้มองเห็น ลักษณะบ้านเรือนของชาว
อีสานที่แม้จะเป็นลักษณะง่าย ๆ แต่ก็แน่นหนา โดยมีประตู ที่
ต้องมีกลอน กันผู้บุกรุกด้วย จึงมีการนำมาเล่นทายปริศนากัน

4 ด้านการสาธารณูปโภค

ชาวอีสานแม้จะห่างไกลจากปืนเที่ยง หรือ ห่างไกลความเจริญ
แต่ก็มีหลักฐานปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทาย ที่ทำให้มองเห็นด้านการสาธารณูปโภค
ของชาวอีสาน ในด้านความสะดวก การคมนาคม การไฟฟ้า การจัดการ
เรื่องคน การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ดังขอแสดงให้เห็นจากข้อมูลดังนี้.

ปริศนา : มีแต่ต้น บมีผล บมีใบ มีกิ่งอยู่ปลาย มีสายระโยงระยาง
(เสไฟฟ้า)

จากข้อมูลเป็นการนำเอาเสไฟฟ้ามาเล่นทายปริศนากัน
ย่อมแสดงว่าเป็นสิ่งที่ชาวอีสานเห็นจึงนำมาเล่นทาย ซึ่งมอง
ถึงการสาธารณูปโภคของชาวอีสานว่ามีไฟฟ้าใช้ นั่นคือก็ยังมี

ความเจริญ และผู้ที่เห็นความสำคัญของการสาธารณูปโภคเช่นกัน

ปริศนา : หมากอีหยัง กินบ่อได้ (หมากอัลโหล)

จากข้อมูลเป็นการนำเอา โทรคัพท์ มาเล่นทายกัน ซึ่ง
แสดงว่าชาวอีสานก็ส่งเสริมในด้านการสาธารณูปโภค ด้านการสื่อสาร
โดยโทรคัพท์ มิฉะนั้นก็คงไม่มีการนำมาเล่นทายปริศนากัน

ปริศนา : ไปตึงหมู่ อยู่คนเดียว (เผาคน)

จากข้อมูลที่ปรากฏ เป็นการนำเอาลักษณะการเผาคนมา
เล่นทายปริศนากัน ซึ่งแสดงว่า ชาวอีสานมีการสนับสนุนด้าน
สาธารณูปโภคในเรื่องการจัดการเกี่ยวกับผู้ตาย อย่างเป็นระเบียบ
โดยการเผา

ปริศนา : ยามใช้เอาทิม ยามบ่ใช้เอาไว้เทิงหัว (สมอเรือ)

จากข้อมูลทำให้เห็นการสาธารณูปโภค ในด้านการ
คมนาคม ซึ่งชาวอีสานมีการคมนาคมในทางเรือด้วย จึงมีการ
นำเอาสมอเรือมาเล่นทายปริศนากัน

ปริศนา : อีหยัง ยาวคืบ ยัดเข้าหลิบหนั่ง คนดั่งเข้าดั่งออก (แปรงสีพัน)

จากข้อมูลทำให้มองเห็นว่าชาวอีสานสนใจ ด้านการ
สาธารณูปโภค ด้านความสะดวก ที่ปรากฏเน้นในเรื่อง ทันทภิบาล
พื้นฐาน คือการส่งเสริมให้มีการแปรงพันจึงได้มีการนำเอาการ
แปรงพันมาเล่นทายปริศนากัน

5. ด้านสันตนาการ

ชาวอีสานนอกจากการมีสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายก็ยังมี การสันตนาการ ปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทายที่ได้เก็บรวบรวมมา แสดงว่าเห็นความสำคัญของการสันตนาการ หรือรู้จักการพักผ่อน ในสถานที่พึงกระทำ ดังขอแสดงตามข้อมูลที่ปรากฏดังนี้.

ปริศนา : มีตาฮอบโต มีลูก มีผิว ปักลั่วถูกเตะ (ลูกเตะกร้อ)

จากข้อมูลมีการนำเอา ลูกเตะกร้อมาเล่นทายปริศนากัน ย่อมแสดงว่าชาวอีสานมีการเล่นเตะกร้อเป็นการพักผ่อน นั้นแสดงว่าเห็นความสำคัญของการเล่นกีฬา ซึ่งเป็นสันตนาการอย่างหนึ่ง

ปริศนา : บ่อมีคอ บ่อมีหัว มีแต่หน้า ถึงเวลาตีได้ตีเอา (กลอง)

จากข้อมูลมีการนำเอากลองซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการประกอบความบันเทิงมาเล่นทายปริศนากัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวอีสานรู้จักการสันตนาการด้านความบันเทิงด้วย

6. ด้านการดำเนินชีวิต

ลักษณะการดำเนินชีวิตของชาวอีสานที่ปรากฏในข้อมูลปริศนาคำทายนั้น เป็นการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีการทำงานบ้านต่าง ๆ เอง เช่น การหุงหาอาหาร และอาหารก็เป็นอาหารที่ไม่ต้องเสาะแสวงหา โดยพิสดาร มีการเย็บปักถักร้อย เวลานอนก็ใช้มุ้งดังมีปรากฏในข้อมูลโดยขอแสดงตัวอย่างดังนี้.

ปริศนา : สีหู สีหาง ปากกว้างเหลือหลาย กินคนหมู่มื้อ (มั่ง)

จากข้อมูลการนำเอามังมาเล่นทายปริศนากัน ซึ่งเป็น
สิ่งที่ชาวอีสานใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงว่าชาวอีสานมีการดำเนิน
ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิต
ประจำวันมากนัก ไม่กระตือรือร้นแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวก
เหล่านั้น ๆ มา

ปริศนา : แต่หน้อย ๆ หน่งผ้า ใหญ่ขึ้นมาผ้าบ่อ่ง (หน่อไม้)

จากข้อมูลชาวอีสานนำเอา หน่อไม้ มาเล่นทายปริศนา
ซึ่งแสดงว่า ชาวอีสานมีความเกี่ยวข้องกับหน่อไม้ ซึ่งก็ต้อง
ใช้เป็นอาหารมากกว่าการนำไปทำอย่างอื่น ซึ่งหน่อไม้เป็นของหา
ได้ไม่ยากนัก ซึ่งแสดงอย่างเด่นชัดว่าชาวอีสาน มีการดำเนิน
ชีวิตเรื่องอาหารการกินที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก

การวิเคราะห์ในด้านสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสาน จากข้อมูล
ปริศนาคำทายที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาได้นั้น เป็นผลพลอยได้จากการนำข้อมูล
มาวิเคราะห์บทบาทในด้านภาษาที่มีอิทธิพลต่อสังคมอีสาน ทำให้มองเห็นสภาพความ
เป็นอยู่ของชาวอีสานในด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพของชาวอีสาน เศรษฐกิจของ
ชาวอีสาน ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวอีสาน การสาธารณสุขของชาว
อีสาน อย่างเด่นชัดว่า ชาวอีสานมีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ปราศจาก
การปรุงแต่ง อาชีพส่วนใหญ่คือ เกษตรกรรม จึงทำให้เศรษฐกิจของชาวอีสานไม่
ค่อยจะดีนัก เพราะเป็นเมืองเกษตรกรรม ลักษณะบ้านเรือนของชาวอีสานเป็น
บ้านที่มีใต้ถุนสูง หลังคาหน้าจั่ว มีชายคายื่นออกมา

สภาพเหล่านี้มิได้กล่าวออกมาอย่างเด่นชัดในข้อมูล แต่เป็นลักษณะ
ที่ผู้วิจัยมองเห็นจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา ทั้งนี้เพราะปริศนาคำทาย จัดเป็น
วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นข้อมูลทางคติชน ที่เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนภาพของผู้
ให้ข้อมูล จนทำให้ผู้วิจัยสามารถเห็นภาพเหล่านี้ด้วย